

I. POSTAVIT DŮM, ZASADIT STROM A SPLODIT SYNA...

„Trojí pohyb mně udivuje (trojí pohyb pokládám za mimořádný, neobyčejný, překvapivý) a čtvrtému nerozumím: cestě orla v nebesích, cestě hada na skále, cestě lodě v srdci moře, cestě muže v (při) dívce (v mladé ženě).“

(vlastní překlad hebrejského textu: Přísloví 30,18-19)

Citovaný poetický text může být starý přibližně tři tisíce let a naše kultura jej svým poznáním nepřekonala, vlastně jen potvrdila. Dodnes si *cesta muže v dívce*, snad můžeme říci zamilovanost či láska, uchovala své tajemství. Láska muže k ženě má v Bibli konkrétní vyjádření, totiž v partnerství, ve společném životě muže a ženy. Hospodin, Bůh náš, si lásky „proměněné“ do spolu-bytí ženy a muže váží natolik, že ji vedle životodárných hodnot zaručil „právní“ ochranu, která nachází svou obdobu v pořekadlu: „**POSTAVIT DŮM, ZASADIT STROM, SPLODIT SYNA.**“ Toto pořekadlo je obsaženo v „rodinném právu“ zaznamenaném v 5. knize Mojžíšově 20,5-7 a 24,5:

„A promluví správcové k lidu řka: ‚Ten muž, který postavil dům nový a nezasvětil ho, ať jde a vrátí se domů, aby nezemřel ve válce a aby ho muž jiný (cizí) nezasvětil. A ten muž, který vysadil vinici a ještě z ní nesklízel, ať se vrátí domů, aby nezemřel ve válce, a aby muž jiný (cizí) z ní nesklízel. A ten muž, který se zasnoubil s ženou a nevezal si ji, ať jde a vrátí se domů, aby nezemřel ve válce, a aby si ji muž jiný (cizí) nevezal.‘“

„Když si vezme muž ženu novou, nevytáhne ve vojenském tažení a nebude služba naložena na něho, v každém případě /je/ zproštěn; bude ve svém domě rok jeden, v němž rozradostní ženu svojí (naplní radostí, daruje radost ženě svojí), kterou si vzal.“

(vlastní překlad hebrejského textu)

Smysluplný život je uskutečňován hodnotami, jimiž jsou (mimo jiné): a) budování dobrého soužití muže a ženy (**manželství**), b) vytváření životodárných hodnot, člověka přesahujících (**životodárnost**), c) zplození a žití s dětmi (**rodičovství**). Souhrnně: „*Být pro druhého.*“ (E. Lévinas)

II. POSTAVIT DŮM

„A promluví správcové k lidu řka: ‚Ten muž, který postavil dům nový a nezasvětil ho (nevěnoval, nepostoupil, hebr. ch-n-k), ať jde a vrátí se domů, aby nezemřel ve válce a aby ho muž jiný (cizí) nezasvětil (hebr. ch-n-k).‘“

(5. Moj 20,5)

Dříve, než Izraelští muži vytáhli do války, správcové vyzvali muže, kteří postavili nový dům a nezasvětili ho, aby se vrátili domů a dům zasvětili. Postavit dům a budovat domov je důležitější než (obránná) válka.

Proč je důležitější dům postavit a zasvětit jej, než (obránná) válka? „*Postavit dům a mít syny*“¹ je v hebrejštině tentýž výraz (hebr. b-n-h)², ba dokonce od tohoto slovesa (stavět, mít syny) je odvozeno podstatné jméno „syn“ (hebr. ben) i podstatné jméno „dcera“ (hebr. bat). Samotné soužití muže a ženy je Bohem jakoby *postaveno*, tedy tím, že Bůh pro muže *postavil* ženu. (Gn 2,2) Muž „*je zformován, zatímco žena je postavena*“. (J. Beneš) Dům

¹ „Mít syna“ – Gn 16,2; 30,3.

² Slovo „*dům*“ má ve staromezopotamských jazycích také širší význam: stavba; budova; skupina osob, která ji obývá; potomstvo; klan.

(nemovitost), domov (rodina), soužití muže a ženy (manželství), zplození a starost o děti (rodičovství) je v hebrejštině v určité souvislosti jedno jediné (slovo).

Dům měl rodinu chránit. Ve starověku zřejmě nebylo zvykem zvat si domů cizí osoby. Soukromí domova bylo hluboce ctěno a respektováno. Místem určeným pro návštěvu, místem veřejným, byla plochá střecha domu. Tu se již můžeme biblickým rodinným právem inspirovat. Máme své soukromí bedlivě střežit a nikdo se do soukromí druhých nemá právo svévolně plést.

A co se mínilo požadavkem „zasvětit dům“? Poprvé (dokonce hned dvakrát) se v Písmu o zasvěcování rodinného domu mluví právě v citovaném textu v Dt 20,5. V 1K 8,63 a v 2Pa 7,5 zasvěcuje (věnuje či předává) Šalomoun spolu s knězi a lidem vystavěný Chrám Hospodinu a to prostřednictvím obětí pokojných. Naposledy se ve Starém zákoně o zasvěcování mluví v Př 22,6,³ kde má být zasvěcen (uveden) chlapec do své životní role, do své cesty, ze které nemá sejít. O jaké cestě se v *Příslaví* hovoří? Pro Izraelitu bylo závažné, aby „chodil po Hospodinových cestách“. Pro otce a matku biblických časů bylo důležité, aby jejich syn (i dcera) převzali štafetu (přijali tradici), tedy žili svůj život „před Boží tváří“. Dodnes je v judaismu slaven svátek *Chanuka*, při němž se vzpomíná na znovu vysvěcení Chrámu a jeho důležitým symbolem je osmiramenný svícen. Jaká je souvislost? Pokojný domov je zdrojem světla pro prosvícení temných okamžiků života.

Z daných souvislostí vyplývá následující: manželé vyznávající Hospodina, svůj domov (svou rodinu, její bezpečí i vztahy) prosvěcují Boží vůlí a odevzdávají do Boží ochrany. Jak? Prostřednictvím obětavosti a pokojným životem pro druhé. Domov je tak v Bibli úzce svázán s Chrámem, tedy obětí, opatrněji vyjádřeno obětavostí (i české slůvko „dům“ je odvozeno z latinského slova „domus“ = „chrám, příbytek“).⁴

Druhá rovina výpovědi textu může sdělovat, že majetek, jímž nemovitost je, je pouze prostředkem pro život. Jde o snahu „být, nikoli mít“ (E. Fromm), „žít, nikoli užívat si“ (J. Sokol). To podstatné, co z generace na generaci dědíme a předáváme, je život konkrétního člověka a hodnota i atmosféra našeho domova.

III. ZASADIT STROM

**„A ten muž, který vysadil vinici a ještě z ní nesklízel, ať se vrátí domů, aby nezemřel
ve válce, a aby muž jiný (cizí) z ní nesklízel.“**

(5. Moj 20,6)

Založit vinici byla dřina. Zhruba řečeno: Pozemek se nejprve zbavil kamenů, pak obehnal živým plotem či hradbou z kamenů proti škůdcům (Nu 22,24 aj.). Vinice se musela hlídat. Kolem jdoucím bylo dovoleno utišit hrozny žížeň, ale nesměli nic vynášet (Dt 23,24). Škody spáchané ve vinici musely být nahrazeny (Ex 22,5). První tři léta se hrozny nesměly sklízet, čtvrtého roku patřila úroda Hospodinu (z vděčnosti za její vzrůst, jež nepocházel z lidských mozolů, ale z Hospodinovy milosti) a až pátý rok se mohl zakladatel vinice těšit z úrody pro vlastní užitek (Lv 19,23-25). Při vinobraní (*Svátek stánků*) měly paběrky zůstat „chudému a příchozímu“ (Lv 19,10). Z uvedeného je patrné, že zakladatel vinice byl od vojenské povinnosti osvobozen na (až) čtyři roky. Ale důležitější je rozpoznání, že založená vinice byla hodnotou napomáhající životu rodiny i člověku v nouzi (paběrky pro chudé, utišení žízně).

Založit vinici při nejisté existenci ve starověké Palestině byl čin vytvářející hodnoty pro život druhého či pro budoucí generaci. Válka ničí, ale v Hospodinových řádech je

³ Srov. Př 20,11.

⁴ Holub, J.; Kopečný, F. *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha 1952, s. 110.

upřednostněna tvořivost navzdory zkáze. Můžeme textu vyrozumět takto: z výtobytků vaší dřiny má mít prospěch také člověk v nouzi. Domnívám se, že takový potenciál čeká na své rozvinutí v každém člověku.

IV. SPLODIT SYNA

„A ten muž, který se zasnoubil s ženou a nevezal si ji, ať jde a vrátí se domů, aby nezemřel ve válce, a aby si ji muž jiný (cizí) nevezal.“

„Když si vezme muž ženu novou, nevytáhne ve vojenském tažení a nebude služba naložena na něho, v každém případě /je/ zproštěn; bude ve svém domě rok jeden, v němž rozradostní ženu svojí (naplní radostí, daruje radost ženě svojí), kterou si vzal“.

(5. Moj 20,7 a 24,5)

Dalším právem muže bylo právo na manželství, to mělo vyšší naléhavost, než bezpečnost země. Jinak řečeno ochranu domovů měla zajistit okolní společnost ve prospěch klidného soužití novomanželů po dobu jednoho roku (mezitím se válka mohla skončit).

Manželství novomanželů v Hospodinových rádech nabývá větší neodkladnosti než jeho nejzrůdnější protiklad, jímž je válka (novomanželé mohou válku „odložit“, jich se netýká, neodkladným je jejich roční soužití). Válka děti zabíjí nebo mrzačí, manželství je přivádí na svět a opatruje.⁵ Rodina se tak stává nejvnitřnější motivací míru. Matka Tereza z Kalkaty říkávala, že světový mír se buduje doma.

K čemu je snoubenec a záhy novomanžel osvobozen? „... rok jeden naplní radostí ženu svojí (daruje radost ženě svojí), kterou si vzal.“

V Tóře se sloveso „radovat se“ objevuje vyjma dvou výskytů (Ex 4,14 a Lv 23,40) výhradně v Dt a to vždy v souvislosti s bohoslužbou! Konkrétně jde o to, „radovat se před tváří Hospodinovou či z tváře Hospodinovy“,⁶ jinými slovy z toho, že nás Hospodin vidí, naslouchá nám a také k nám mluví (zřetelně skrze Ježíše Krista). Př 5,13 říká: „Bud' požehnán tvůj zdroj (pramen vody), raduj se z ženy svého mládí.“ Radost je vzájemná. Přirovnání ženy k životodárnému prameni ukazuje její nezastupitelnou hodnotu. Život muže pro ženu a ženy pro muže je také (v jistém smyslu) bohoslužbou. Tím jsou určeny zdroje opravdové, hluboké radosti navzdory smutku a trýzni. Podle Bible je důvodem k radosti předně Hospodin a také osoba nejmilovanější. Anne Franková ve svém deníku píše: „Člověk může být osamělý navzdory lásce mnohých, neboť pro nikoho není ten ,nejmilovanější“.⁷ A právě v osobě nejmilovanější se setkáváme s Hospodinovou tváří, a to v pomoci, v potřebách či službě partnera.

Při křesťanské svatbě si nevěsta i ženich vymění prsteny. Jedná se o zvyk známý v četných evropských kulturách již od antiky. Až od 19. století se snubní prsteny stávají jediným symbolem sňatku a vnějším znakem manželství, vymezujícím veřejně status toho, že už k někomu muž či žena patří a nikdo jiný již na ně právo nemá. „Prsten představuje symbolický poslední článek řetězu, ať je to řetěz fyzického připoutání či duchovního propojení navazujících generací společenství. Tvar kruhu je symbolem nikdy nekončící manželské lásky a oddanosti.“⁸ Prstenem, jakožto odznakem moci, také předává muž vládu nad domácností a činí tak z nevěsty paní domu. Dříve, než se Izraelské kmeny zabydlely v domech, stále putovaly a přebývaly ve stanech. Dodnes mají beduíni ve zvyku nejprve rozprostřít ženin kobereček na zemi a teprve nad ním postaví muž stan. Domovem jsou nejprve dva – nevěsta a

⁵ Zkušenosti ve 2. světové válce prokazují, že voják od rodiny nejvíce toužil přežít a vrátit se domů, k ženě a dětem.

⁶ Dt 12,7.12.18; 14,26; 16,11.14; 26,11; 27,7 a 33,18 je radostí z požehnání.

⁷ Franková, A. *Deník*. Praha: Triáda 2004, s. 129.

⁸ Veselá, D. *Mazal tov – hodně štěstí, Židovské obřady: Historie a současnost*. Praha: Židovské muzeum 2006, s. 120.

ženich. Jeden rabín předal novomanželům vzácnou moudrost: „Šťěstí“, řekl, „najdete jenom doma. Jinde byste ho sotva hledali.“⁹

Josef Dvořák

---

⁹ Fantlová, Z. *Klid je síla, řek' tatínek*. Praha: PRIMUS 2008, s. 21.